

РОЛЬ КУРСУ «ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ШКОЛЯРІВ» У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Г. Я. Жирська, Л. С. Барна, Н. Й. Міщук

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

E-mail: zhirska14@gmail.com

Модернізація змісту освітньої галузі «Природознавство» визначає важливу функцію еколого-натуралістичної роботи щодо реалізації завдань додаткової біологічної освіти та забезпечення її практичної спрямованості в діяльності загальноосвітніх навчально-виховних закладів різного типу. Еколого-натуралістичний напрямок роботи є одним із тих, що дозволяє дитині не лише отримати широку палітру додаткових знань та умінь, розвинути свої здібності, але й гармонійно, інтелектуально розвиватися відповідно до сучасних тенденцій, які набувають популярності у світі. Позакласна та позашкільна еколого-натуралістична діяльність навчально-виховних закладів спрямована на формування у дітей ключових компетентностей та набуття учнями та вихованцями навичок самостійної науково-практичної, дослідницької, пошукової діяльності, розвитку їхніх творчих, моральних, соціальних якостей, прагнення до саморозвитку та самоосвіти.

Головна мета еколого-натуралістичної діяльності досягається вирішенням таких завдань: формування у підростаючого покоління активної життєвої позиції, свідомого дбайливого ставлення до природи; виховання відповідальності за стан навколишнього середовища, що відповідає нормам суспільної моралі і права, прийнятими у суспільстві; залучення школярів до практичної природоохоронної, просвітницької та винахідницької роботи в галузі природничих, сільськогосподарських наук; впровадження допрофесійної освіти

Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі

та забезпечення профорієнтаційної роботи через різні форми роботи із школярами; пошук, розвиток та підтримка обдарованих і талановитих учнів, створення умов для самореалізації та саморозвитку природних нахилів та інтересів, індивідуальних здібностей школярів; забезпечення інноваційної експериментально-дослідницької роботи учнів; збереження та розширення матеріальної бази шкільних лісництв, клубів захисників природи, гуртків еколого-натуралістичного спрямування, аграрних трудових об'єднань старшокласників; сприяння здоров'ю дітей через впровадження в навчально-виховний процес здоров'язберігаючих технологій. Для успішної організації еколого-натуралістичної роботи школярів необхідна спеціальна підготовка педагогічних кадрів, яка вже здійснюється на хіміко-біологічному факультеті ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Вона передбачає викладання курсу «Еколого-натуралістична діяльність школярів» для студентів 3 курсу денної та заочної форм навчання обсягом 3 кредити (108 годин). З них на ДФН 54 навчальних години аудиторних занять (12 годин лекцій та 42 годин лабораторно-практичних занять), 54 години – самостійна та індивідуальна робота. На ЗФН передбачено лише лекційні заняття (12 год.), решта – самостійна позааудиторна робота.

Головні завдання курсу – оволодіння студентами методикою організації різноманітних форм позакласної та позашкільної еколого-натуралістичної роботи, формування у них готовності до роботи з обдарованою учнівською молоддю для здійснення її професійної орієнтації, стимулювання школярів до природоохоронної роботи та популяризації екологічних знань. Для вирішення зазначених завдань актуальним є оволодіння спеціальними активними та інтерактивними методами навчання і виховання, спрямованими на залучення учня до пошуку нових дієвих рішень в отриманні знань; навчання свідомої участі в командній роботі та способів колективної взаємодії; поєднання елементів гри й наукового дослідження; навчання оцінювання власних дій і можливостей; використання різних джерел інформації; розвиток творчих можливостей й інтересів учня.

Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі

Структура дисципліни включає 4 модулі. Зокрема. ЗМ 1. Методика організації масових форм еколого-натуралістичної діяльності школярів. ЗМ 2. Особливості методики проведення еколого-просвітницьких заходів. ЗМ 3. Методика організації групових та індивідуальних форм еколого-натуралістичної діяльності. ЗМ 4. Організаційно-методичні основи еколого-натуралістичної роботи у позашкільних навчально-виховних закладах.

Модуль 1 присвячений масовим заходам натуралістичного характеру, які передбачають участь більшої кількості учнів школи. До них належать: екологічні акції, кампанії, операції, вечори, ігри, казки, суди, мітинги, естафети, марафони, тренінги, лекторії, всеобучі, екскурсії, походи, тематичні дні, тижні, місячники, декади, виступи екологічних агітбригад, показ екомод тощо. Звичною практикою модульного контролю стало проведення в університеті масових заходів, підготовлених студентами. Так, восени студенти разом з викладачами провели «Свято Осені», яке не залишило байдужим жодного з присутніх. Святкову атмосферу створило відповідне оформлення приміщень, запрошення гостей, привітальні виступи, благодійний ярмарок. Особливий інтерес в учасників та гостей свята викликала виставка осінніх композицій. Кульмінацією святкового дійства була літературно-художня композиція «Осінній вернісаж» та гумористичний випуск новин, які підготували студенти-третьокурсники

З метою пропаганди екологічних знань, формування екологічної свідомості засобами художньо-естетичної культури створюються екологічні агітбригади та екологічні театри. Ефективними є і традиційні форми агітаційної роботи з питань екологічного красзнавства та охорони природи: клуби юних екологів, усні журнали, екологічні лекторії, школи молодого еколога. Вдалою формою пропаганди стали шкільні музеї та кімнати природи, дитячі екологічні парламенти, юнацькі секції з охорони природи тощо. Методики організації їхньої роботи навчаємо студентів під час Модуля 2. Модульний контроль за темою традиційно проходить як конкурс екологічних агітбригад.

Цьогорічний конкурс екологічних агітбригад «Clean-Bio» (31 група) та «Імпульс» (32 група) був присвячений проблемам

Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі

забруднення планети промисловими відходами, побутовим сміттям, забруднення води та повітря. Для більшої ефективності виступи агітбригад супроводжувався аудіо- та відеоматеріалами. Студенти 31 групи демонстрували презентацію, в якій дали поради щодо особистого стилю екологічно доцільної поведінки та показали шляхи вирішення проблеми забруднення навколишнього середовища на державному рівні. Студентами 32 групи було відзняти відеоролик, в якому науковці університету оцінили сучасний екологічний стан в Україні та у Тернопільській області зокрема.

Групова форма еколого-натуралістичної роботи – екологічні гуртки та клуби. До індивідуальної роботи належить підготовка наукових проєктів, доповідей, рефератів, творчих робіт, робота в екологічних лабораторіях, спостереження і опис природних об'єктів, які потребують охорони тощо. Обдаровані діти можуть займатися в екологічних гуртках, наукових товариствах і брати участь у Всеукраїнських, Міжнародних еколого-натуралістичних та природоохоронних конкурсах. У роботі із студентами згідно тематики Модулів 3 і 4 більше уваги надається розвитку їхньої творчості і вираження своїх емоцій щодо сприйняття природи через моделювання біологічних систем з живих (наприклад, флораріумів) і неживих або штучних матеріалів (орігамі, квілінг, екібани тощо). Залік з навчальної дисципліни є своєрідною виставкою студентських робіт.

Загалом, навчальна дисципліна «Еколого-натуралістична діяльність школярів» сприяє формуванню і ключових загальнопредметних компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних, саморозвитку та самоосвіти), і професійної компетентності педагога, яка є сукупністю знань, умінь, навичок та особистісних якостей, які забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності, самоаналіз її результатів, самопізнання та самовдосконалення.

Література

1. *Загальна методика навчання біології: Навч. посібник* / [І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.]; / [За ред. І.В.Мороза]. — К.: Либідь, 2006. — 592 с.